

rijksuniversiteit
 groningen

Hanzehogeschool
 Groningen
 University of Applied Sciences

Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland

Krimpcafé 'OVER DE GRENS -WERKEN EN STUDEREN'

27 september 2018

provincie Drenthe

provinsje fryslân
 provincie fryslân

De Raad

MIDCCCXXXVI
Evang. Luthersche Kerk

Over de grens werken en studeren

Hoezeer lijken Noord-Nederland en Noord-Duitsland op elkaar? Landschappelijk en cultureel zijn er veel overeenkomsten. En kijk je verder, dan zie je ook demografische gelijkenissen. Er valt dus van elkaar te leren en je kunt elkaar versterken door samen te werken. Tijdens het Krimpcafé in Winschoten, op zo'n 10 kilometer van de Duitse grens, passeerden diverse praktijkvoorbeelden de revue.

Door Eduard van den Hoff

In vloeiend Duits werd de deelnemers welkom geheten door wethouder Erich Wünker van Oldamt. Hij is fervent pleitbezorger van samenwerking met de oosterburen en wil graag dat de jongeren behouden blijven voor de regio. Daarom is hij blij met Innovatiewerkplaats EDRiT (Eems Dollard Regio in Transitie) in Winschoten. Die is opgezet door de Hanzehogeschool samen met Oldambt, Landkreis Leer, de hogeschool van Emden/Leer, de KvK's van Oostfriesland en Papenburg en de RUG. De grensoverschrijdende projecten die de EDRiT-studenten onder handen hebben, maken hen bewust van de kansen die de grensregio hen biedt.

Wat nu?

Ingo Mose is professor aan de universiteit van Oldenburg. Hij vertelde (in het Duits, maar ondersteund door gelegenheidstolk/vertaalster prof. Bettina Bock) over zijn onderzoek naar een viertal Noord-Duitse Waddengemeenten, net over de grens met Nederland. Het gaat om Wangerland en Norden en de eilanden Juist en Spiekeroog. Hoewel de regio krimpgebieden kent, tonen de 4 onderzochte gemeenten juist een stabiel of zelfs licht stijgend inwonersaantal. Wat wel zorgen baart, is het vertrek van jongeren en de groei van het aantal ouderen. Oudere eilandbewoners vestigen zich steeds meer op het vaste land omdat daar het voorzieningsniveau hoger is.

Toch dalen de inwonersaantallen van de twee eilanden niet, omdat er ook een trek is van 'jongere ouderen' ofwel vroeg gepensioneerden naar Juist en Spiekeroog. Het sterk toeristische karakter speelt de gemeenten parten: zodra het vakantie seizoen voorbij is, hebben winkels onvoldoende klandizie, en veranderen gebieden met vakantiewoningen in spookdorpen. Wat te doen om het toch een beetje leefbaar te houden? Daarvoor is het project 'Wat Nu im Watt?' opgestart, dat in de workshop verder werd toegelicht.

'Denk de grenzen weg en creëer een gemeenschappelijk belang'

Arbeid

Arbeid, of beter gezegd het gebrek eraan, speelt een belangrijke rol in de demografische ontwikkelingen in de Nederlandse grensregio's. Dr. Arjen Edzes van de Rijksuniversiteit Groningen deed onderzoek naar 'werken over de grens'. Eén van zijn conclusies is dat er veel potentie is in grensregio's. Vooral op het gebied van handel, toerisme en zorg. Maar Edzes weet ook dat landsgrenzen een groot obstakel vormen voor grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit. De verschillen in belastingen, sociale zekerheids- en pensioenarrangementen maken het voor een individu lastig om de aantrekkelijkheid van een baan in het buitenland op zijn juiste waarde te schatten. Ook de erkenning van diploma's, taal- en cultuurproblemen vormen knelpunten. 'Wil je wat doen met de regio', roept Edzes op, 'denk dan de grenzen weg, creëer een gemeenschappelijk belang en start met kleine voorbeelden.'

Grensinfopunt

Creëer je één gemeenschappelijke, grensoverschrijdende onderwijs- en arbeidsmarkt, dan ontstaan er grenzeloze kansen in de Eems Dollard Regio (EDR). Arbeidsmarkt Noord is daarvan overtuigd. Binnen dit koepelproject werken maar liefst 125 Nederlandse en Duitse partijen samen. Volgens projectmanager Michiel Malewicz is het niet de bedoeling mensen over de grens te transporteren. 'Het gaat ons om kansen zichtbaar te maken, ervaringen op te doen en kennis te delen', vertelt hij. Arbeidsmarkt Noord heeft al diverse praktijkstages ontwikkeld en onderwijsinstellingen op elkaar aangesloten. Met het openen van een grensinfopunt wil Arbeidsmarkt Noord kennis op het gebied van stagevergoedingen, diploma's, enzovoort ontsluiten. 'Uiteindelijk moet er een regio ontstaan waar het goed leven, wonen, werken, en studeren is', besluit Malewicz.

Kansen zichtbaar maken

Ook Elles Bulder van de Hanzehogeschool is bijzonder actief in de grensstreek. Zij wil voorkomen dat jongeren in hun zoektocht naar werk wegtrekken naar de grote steden. 'Hier liggen volop kansen voor jongeren', benadrukt Bulder. 'Maar we moeten ze wel zichtbaar maken.' Daarvoor zet ze ondermeer de eerder genoemde Innovatiewerkplaats EDRiT in. Doel is dat meer studenten uit Nederland en Duitsland hun stage- of afstudeerperiode doorbrengen bij bedrijven in de regio.

Innovatiewerkplaats EDRiT

Tijdens een eerdere editie van het Krimpcafé in januari 2017 vertelde Elles Bulder, Lector Krimp & Leefomgeving bij het Kenniscentrum NoorderRuimte van de Hanzehogeschool Groningen over de eerste plannen voor een Innovatiewerkplaats EDRiT (Eems Dollard Regio in Transitie). Tijdens deze workshop kon er teruggekeken worden op een succesvol eerste jaar en was er ruimte om vooruit te kijken.

Door Mathijs Stuive

Ruimte voor Innovatie

Gert Jan van 't Land, projectleider gaf in het eerste deel van de workshop een korte uitleg over de Innovatiewerkplaats. Het doel is het behouden van talent in de regio en het versterken van de samenwerking in de regio tussen overheid, werkgevers, ondernemers en vooral studenten. Gevestigd in een lege winkel aan de Vissersdijk hebben zo'n 50 studenten uit zowel Duitsland als Nederland samen kunnen werken aan gezamenlijke grensoverschrijdende vraagstukken.

De eerste resultaten

Zo presenteerde Nienke Scholte haar onderzoek naar toerisme in de Eems Dollard Regio. De eerste resultaten laten zien dat ondernemers in Nederland die toeristen uit Duitsland willen trekken het beste hun budget in kunnen zetten voor persoonlijke marketing en advertenties in bijvoorbeeld huis-aan-huisbladen. Social media blijkt hiervoor juist geen effectieve marketingtool.

In september zijn studenten begonnen aan onderzoek naar het herbestemmen van drie watertorens in Nederland en Duitsland en wordt er gezamenlijk onderzoek gedaan naar gezond thuis oud worden of de arbeidsmarkt. Allemaal thema's die voor de hele regio, aan beide kanten van de grens, relevant zijn.

Creatief meedenken

In het tweede deel van de workshop werd er om input van de deelnemers gevraagd. Welke vragen kunnen vanuit de Innovatiewerkplaats beantwoord worden? Welke obstakels zien deelnemers? En hebben ze nog tips voor de lopende onderzoeken?

Voor wat betreft dat laatste kwamen er direct allerlei praktische tips voor het herbestemmen van de watertorens. Voor de Innovatiewerkplaats zelf noemden verschillende deelnemers een regio-omvattend onderzoek naar de circulaire economie, of het IWP als locatie voor hackathons waarbij bedrijven of organisaties problemen aandragen die in een korte periode door een multidisciplinair team op een creatieve manier opgelost worden. Ook zou EDRiT een beurs kunnen organiseren waarbij werkgevers, opleiders en werkzoekenden aan elkaar gekoppeld worden.

'Iedere beer is een potentiële bontjas'

Beren op de weg

Naast alle positieve input werden er enkele beren op de weg gezien. Bij veel deelnemers leefde er toch een zekere angst voor een taalbarrière. Gelukkig gaven de aanwezige studenten aan hier in de praktijk maar beperkt last van te hebben. De voertaal is tegenwoordig Engels, iets dat aan beide kanten van de grens goed gesproken wordt. Voor ondernemers ligt dit mogelijk wat anders maar taalcoaches of het uitwisselen van kennis tussen ondernemers onderling kan een oplossing zijn. Ook het openbaar vervoer over de grens heen wordt gezien als een obstakel. Dit werd echter ook gelijk opgepakt als een potentiële onderzoeksopdracht.

De innovatiewerkplaats is vanaf nu in Cultuurhuis de Klinker in Winschoten. Het lege pand aan de Vissersdijk vond na gebruik door het IWP een koper. Na afloop van de workshop was tijdens de borrel de officiële opening en werd iedereen uitgenodigd om in de toekomst zeker eens langs te komen.

Wat nu?

In het Nedersaksische Waddengebied doen prof. Ingo Mose en dr. Nora Mehen onderzoek naar de demografische ontwikkelingen daar en hun (mogelijke) gevolgen. Daarvoor hebben zij het project 'Wat Nu im Watt?' opgezet. In Winschoten willen ze graag hun ervaringen delen met het KKNN. Daarnaast zijn ze ook zeer nieuwsgierig naar hoe wij de thematiek ervaren.

Door Eduard van den Hoff

Ingo Mose hoeft na het plenair geen introductie meer. Zijn collega Nora Mehnen wel: zij is aan de Rijksuniversiteit Groningen gepromoveerd en thans verbonden aan de universiteit van Oldenburg. Mehnen vertelt dat het doel van het project is dat de Duitse Waddengemeenten Wangerland, Norden, Spiekeroog en Juist, ondanks de demografische veranderingen, hun plek in het toeristische spectrum en hun leefbaarheid kunnen behouden. Middels 'Reallabore' ofwel 'Living Labs' in goed Nederlands, wordt gediscussieerd over de problemen maar ook over de kansen die de demografische veranderingen met zich mee brengen.

Seizoenswissels

Interviews, werkgroepen, een website, een fotowedstrijd, enzovoort, vormen de gereedschappen om de bevolking bij het project te betrekken. In het gebied, waaruit vele jongeren wegtrekken en juist ouderen zich vestigen, is vooral de mobiliteit een belangrijk thema. De seizoenswissels spelen het gebied flink parten: zomers is een enorm hoog voorzieningenniveau nodig om de enorme toestroom aan toeristen aan te kunnen. Zodra de herfst intreedt, bieden de gebieden een verlaten en troosteloze indruk. De gemeenschap aan sich kan de infrastructuur niet dragen. En waar de infrastructuur vlak bij de kust zeer sterk ontwikkeld is, zo dun is zij meer landinwaarts. 'Precies zoals in Zeeland,' merkt iemand op.

Het project moet meer opleveren dan een mooie hoogglansbrochure

Ambivalente houding

Kennisinstituten, bevolking en politiek werken nauw samen in het project. De gemeente ondersteunt veel burgerinitiatieven. De landelijke overheid neemt een ambivalente houding in: enerzijds hamert zij op centralisatie, anderzijds zegt zij het landleven te willen bewaren. 'Wat nu im Watt?' kent een looptijd van 2016 tot 2019. Dat is te kort, is de unanieme mening van de workshopdeelnemers. Je hebt net de tijd om een proces op gang te brengen en dan stukt het alweer. Dat is zonde van het geld en de opgebouwde knowhow. 'Het project moet meer opleveren dan een mooie hoogglans brochure', vindt prof. Mose.

Mainstream

'Zorg dat het project 'mainstream' raakt', adviseert Bettina Bock haar Duitse collega's. 'Mijn probleem moet jouw probleem en uiteindelijk ons aller probleem worden.' Door het probleem groter te maken, valt het ook beter te vermarkten. Ook is het slim om meerdere projecten met elkaar te verbinden, zodat er vanzelf een groter draagvlak ontstaat. 'Creëer coöperaties', luidt ook een advies aan onze oosterburen.

Arbeidsmarkt Noord: één regio voor werk en studie

Aan beide kanten op zoek naar dezelfde mensen

'Grenzeloze kansen door een gemeenschappelijke grensoverschrijdende onderwijs- en arbeidsmarktregio. Dát is onze ambitie.' Aldus Michiel Malewicz van Arbeidsmarkt Noord. Samen met meerdere bedrijven werken zij samen onder één koepel om dit doel te behalen. Want Nederlanders en Duitsers weten winkels over de grens wel te vinden. Maar voor (toekomstige) studenten of werknemers lijkt die afstand vaak wat groter. Zonde, want aan beide kanten van de grens zijn ze op zoek naar dezelfde getalenteerde mensen.

Door Lucinde Terluin

De letterlijke grens over

Om deze grensoverschrijdende regio te creëren is Arbeidsmarkt Noord druk bezig om bewoners in de regio te verbinden aan werkzaamheden in de praktijk van Nederland én Duitsland. Tijdens de workshop in Winschoten rees na deze uitspraak al snel de vraag hoe dat verbinden precies gebeurt en wat dit concreet oplevert.

Arbeidsmarkt Noord legt uit dat informeren, activeren en enthousiasmeren de drie kernwoorden zijn in dit belangrijke proces. Door de juiste mensen te benaderen en deze bij elkaar te krijgen wordt het mogelijk om figuurlijke grenzen te laten vervagen en om meer vertrouwen bij mensen te creëren. Vertrouwen in dat men niet alles zelf hoeft uit te zoeken wanneer ze besluiten de letterlijke grens over te gaan, maar dat zij begeleid worden in hun avontuur aan de andere kant van de lijn.

Zekerheden voor vertrouwen

Door het vertrouwen van steeds meer 'buitenlandse' werknemers zijn ook werkgevers in de grensoverschrijdende regio enthousiaster over het aannemen van medewerkers uit de beide landen. Ze proberen meer zekerheden in te bouwen, zoals juiste informatie over een zorgverzekering, een reiskostenvergoeding en een goede pensioenregeling. Maar ook nemen werkgevers de tijd om uit te leggen hoe het precies in het buurland werkt.

Grensoverschrijdende jeugd

Niet alleen werkende mensen vinden steeds meer hun plekje in de grensoverschrijdende regio. Ook jeugd en studenten worden beter voorbereid op werken of leren in buurland. Zo wordt op basisscholen in de regio meer tijd gereserveerd voor het leren van de Duitse taal, en wordt op studieniveau veel voorlichting gegeven over de mogelijkheden van een stageplaats bij de bureaus.

Eén van de bouwstenen binnen dit initiatief is het Sorgen für – Sorgen dass project, zij richten zich specifiek op de zorg- en welzijnsbranche. Als onderdeel van hun voorlichtingen worden regelmatig groepen studenten naar de andere kant van de grens gestuurd om te snuffelen aan de andere cultuur. Daaruit blijkt dat ook bewoners in de buurlanden erg enthousiast zijn over deze verschuiving.

Interessante chemie tussen beide landen

'We krijgen vaak de positieve vraag 'wat doen wij hier wat zo interessant is voor buitenlanders?' van mensen in zorginstellingen. Dat soort reacties, naast de culturele verschillen tussen de Nederlandse en de Duitse studenten zorgt voor een zeer interessante chemie. Daarnaast durven studenten steeds kritischer te kijken naar de handelingen in het buurland en gaan ze de discussie aan

over wat beter zou kunnen. Zo versterken ze elkaar in nieuwe zorgmogelijkheden' vertellen Iris Holman van CMO Stamm en Renee Oosterwijk van NetwerkZON tijdens de workshop.

'Gewoon gaan en doen kan wel, als je maar een aantal zekerheden inbouwt zodat figuurlijke grenzen ook vervagen.'

Naast het faciliteren van snuffelstages, studentenuitwisselingen en het inrichten van stagecoördinatiepunten in Noord Duitsland maakt SFSD zich al twee jaar hard voor meer diploma-erkenning in de buurlanden. Diploma-erkenning is al jaren een veelbesproken discussiepunt. Want waar Duitsland een diploma vaak toekent op het aantal vliegrepen, wordt in Nederland meer gefocust op de inhoud. Met het juiste advies hoopt SFSD dat diploma's in beide landen evenveel waard worden. Want alleen zo wordt grensoverschrijdend werken steeds makkelijker en kunnen we groeien naar één grote, grensoverschrijdende regio.

**Aan dit beeld- en journalistiek-
verslag werkten mee:**

Tekstschrijvers:

Eduard van den Hoff

Mathijs Stuive

Lucinde Terluin

Fotograaf:

Harma Kaput

Opmaak:

Harmare

Redactie:

Elly van der Klauw

Sophie Tillema

Meer informatie bij:

Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland

[Link naar de presentaties](#)